

POLITYKA EDUKACYJNA W UKRAINIE

Plan

1. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA
2. SYSTEM SZKOLNY
3. SZKOŁA JAKO POZYTYWNY WYJĄTEK
4. WYSZCZA SZKOŁA
5. PRAWA UCZNIÓW I NAUCZYCIELI
6. SYSTEM KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI
7. MIASTO-WIEŚ, CZYLI WYZWANI PRZED EDUKACJĄ
8. OSIĄGNIĘCIE UCZNIÓW NA WSI I W MIEŚCIE
9. KONCEPCJA REFORMY SZKOŁY ŚREDNIEJ NA UKRAINIE

System ukraińskiej edukacji – struktura na Ukrainie różni się od Polskiej liczbą klas od 1 do 11, również ma inaczej skonstruowany system szkolnictwa wyższego.

Absolwent/ka szkoły średniej przystępując do egzaminu końcowego (odpowiednika matury) po 11 klasie otwiera sobie drogę studiów na uczelni wyższej. Również do szkoły technicznej lub odpowiednika wyższej szkoły zawodowej można pójść już po ukończeniu 9-letniej szkoły średniej.

Tabela 1. Ścieżki edukacyjne w Ukrainie

Pełne wykształcenie średnie	Młodszy specjalista (ukr. молодший спеціаліст)	Bakaławr (бакалавр)	Magister (магістр)
Trwa 11 lat i kończy się egzaminem państwowym (ukr. зовнішнє незалежнє тестування), będącym odpowiednikiem polskiej matury.	Brak odpowiednika w polskim systemie edukacji. Dyplom tego typu poświadcza ukończenie szkoły zawodowej 2/3 letniej lub 3/4-letniej, do której można pójść po ukończeniu 9-letniej szkoły średniej. Uczniowie tych szkół mogą w trybie przyspieszonym uzyskać tytuł licencjata/ bakaławra.	Odpowiednik polskiego licencjata, dyplom ukończenia studiów I stopnia	odpowiednik magistra, dyplom ukończenia studiów II stopnia

Wykształcenie zdobyte ze środków państwowych i budżetów lokalnych, a także za środki osób fizycznych oraz prawnych, według wieczornej i niestacjonarnej form uczenia się.

Poziom wykształcenia ludności według spisów

**Dla ludzi w wieku 25-69 lat odsetek analfabetów wynosi 1,1%,
podczas gdy**

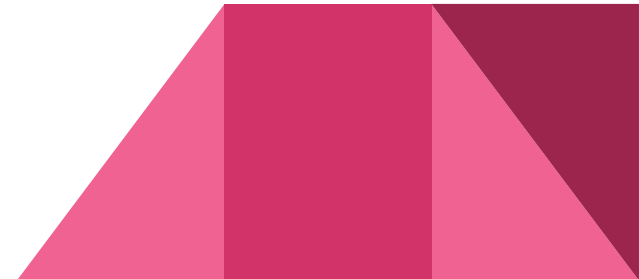
wśród osób w wieku 70 lat i więcej wskaźnik ten wynosi 17,2%.

**Początkowe i podstawowe ogólne
edukacja, według ostatniego spisu ludności, w tym samym wieku
mieli 16,9% osób. Najczęstszą**

**jest pełna ogólne i średnie specjalne (początkowe wyższe)
wykształcenie – 62,8%. Wykształcenie wyższe
(pełne, podstawowe i niepełne) miał prawie co piąty – 18,8%.**

Edukacja przedszkolna

Celem przedszkola jest umożliwianie kontaktu dziecka z rówieśnikami poza domem oraz przygotowanie do kolejnych etapów nauki

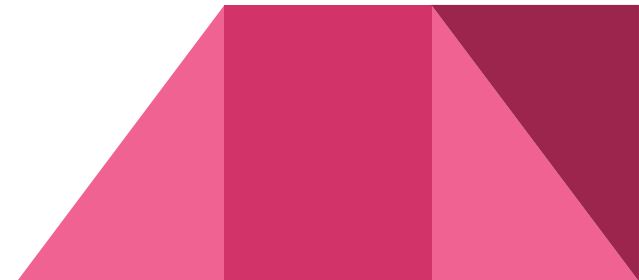

Dla Ukraińców edukacja zaczyna się w wieku przedszkolnym instytucji edukacyjnej, zazwyczaj – od przedszkola. W 2 (czasami 1.5), dziecko dostaje w żłobie, z 3 – w młodszej grupie.

Czasami, rodzina postanawia uczyć dziecko w domu, lecz odkąd 2001, edukacja obowiązkowa dla dzieci w wieku przedszkolnym 5 roku życia. Rodzice mogą wybrać przedszkola lub grupa krótki pobyt, Jest teraz bardziej niż 1,000 takie grupy działające na Ukrainie. W szkołach średnich grupa robocza przygotowanie dzieci do szkoły. Z 6 roku życia dziecko może iść do szkoły.

System szkolny

Zgodnie z ukraińską Konstytucją, każdy obywatel ma prawo do nauki.

1-przedszkola

2-szkola początkowa

3-pełne wykształcenie ogólnokształcące średnie
(jednolite szkoły 11-letnie, I, II i III stopnia.)

Niepodległość w 1991 roku

Kluczowym dokumentem stała się ustawa **O oświacie**, przyjęta w 1991 roku, która określiła podstawy ustroju szkolnego, zasady rozwoju edukacji, uprawnienia organów rządowych, samorządowych i szkolnych.

System szkolny

Priorytety polityki oświatowej zostały wytyczone w 1993 roku w państwowym programie **Edukacja (Ukraina XXI wieku)**. Rozpoczęto reformy oświatowe powiązane ze wzmocnieniem niezależności państwa ukraińskiego, z nowymi potrzebami społeczeństwa, z aspiracjami proeuropejskimi. Towarzyszyły im (i nadal są aktualne) problemy finansowe oraz polityczne.

W roku szkolnym 2001/2 wdrożono reformę szkolnictwa: wprowadzono obowiązkową ogólnokształcącą 12-letnią szkołę średnią o strukturze 4+5+3 (ostatecznie zmniejszono liczbę lat nauki do 11, 4+5+2). Dzieci podejmują naukę od 6. roku życia.

Szkoła początkowa (elementarna, *I stopnia*) to klasy 1-4. Szkoła średnia pierwszego stopnia (szkoła *II stopnia*) obejmuje klasy V-IX, a szkoła średnia drugiego stopnia (szkoła *III stopnia*) - klasy X-XI. Obowiązek szkolny kończy się po klasie IX. Większość szkół pracuje jako jednolite szkoły 11-letnie, *I, II i III stopnia*.

W systemie wewnętrznego oceniania uczniów obowiązuje skala 12-stopniowa. Kadre zarządzającą w szkołach tworzą dyrektor i jego trzech zastępcy-do spraw wychowawczych, dydaktycznych, zajęć pozalekcyjnych.

Po IX klasie stwarza się możliwość 3 lub 4-letniego kształcenia zawodowego.

11-letnia szkoła średnia kończy się maturą (ZNO). Po jej napisaniu uczniowie mogą się dostać do studiów. Kandydaci mogą aplikować do pięciu wybranych uczelni. 60% miejsc w państwowych uczelniach jest przeznaczana na studia bezpłatne.

Szkoła jako pozytywny wyjątek

U ukraińskich nauczycieli w pilotażowych szkołach zaobserwowaliśmy godną pozazdroszczenia samoświadomość i refleksję metodyczną. Nawiązując do ukraińskich (i jeszcze radzieckich) koncepcji pedagogicznych, nauczanie początkowe zaczyna się od zadań zespołowych, potem pracują razem trójki i pary. Czas na indywidualnie zadania nadchodzi, gdy dzieci oswoją się ze szkołą i nabiorą pewności siebie. Od pierwszych klas zalecane są także zadania trudne i złożone, a przez to ciekawsze niż proste i rutynowe

Popularna jest też zasada, że efekty pracy grupy prezentuje osoba wylosowana, co utrudnia eksponowanie osób dominujących i wyrównuje szanse. Jest to tym ważniejsze, że w klasach niektórych szkół, m.in. w Kijowie jest po 30-34 dzieci. Nauczycielki podkreślają z dumą, że ich uczniowie/uczennice często pracują zespołowo. Wspólnie też – nauczyciele z uczniami – organizują liczne szkolne święta, zawody, występy (muzyczne, taneczne), olimpiady.

Szkolne korytarze udekorowane są zdjęciami najzdolniejszych uczniów i młodych sportowców obwieszonych medalami. Także nauczyciele rywalizują o tytuły nauczyciela roku. Rytuał doceniania i nagradzania widać na każdym kroku.

Nauczycielki przedstawiały się jako zadowolone z własnej pracy i jej efektów; pomimo drastycznie niskich wynagrodzeń (w przeliczeniu od 400 a 650 zł netto, przy niewiele niższych kosztach życia niż w Polsce). Kto tylko może, pracuje na półtora etatu, choć w niektórych szkołach zaczyna brakować dodatkowej pracy (skutki nizu demograficznego). Wymagane pensum godzin tablicowych jest jeszcze niższe niż w Polsce – 18 godzin.

Budynki szkolne są stare i sfatygowane, przypominają opuszczone fabryki czy wycofane z użycia okręty. Kontrastuje z tym środek. W ramach wakacyjnych remontów malowane są podłogi, ściany, schody; zwykle pracuje personel szkoły.

Niektóre ze szkół są zaskakująco dobrze wyposażone w nowe technologie: tablice interaktywne, rzutniki, ekrany, laptop dla nauczyciela w każdej klasie. To wyposażenie fundują rodzice, nauczycielki twierdzą, że „płacą ci, którzy mogą”.

W Ukrainie państwo finansuje (czasem z opóźnieniem) wynagrodzenia, darmowe są też podręczniki szkolne, które szkoła zamawia wybierając spośród kilku propozycji. Nie ma szkół prywatnych czy społecznych.

SYSTEM EDUKACJI

Na Ukrainie jest systema bolońskiego, czyli podziału edukacji wyższej na trzy stopnie: licencjackie, magisterskie i doktoranckie.

Są cztery poziomy akredytacji uczelni:

- I poziom – uczelnie techniczno-zawodowe (Po trzech latach nauki na tych uczelniach otrzymuje się tytuł młodszego specjalisty)
- II poziom – technika i college (Potrzebne jest pełne wykształcenie średnie lub ukończona szkoła I poziomu. Po czterech latach nauki otrzymuje się tytuł bakalarza)
- III i IV poziom – uniwersytety, akademie, konserwatoria, instytuty (Podobnie jak na uczelniach II poziomu. Naukę kończy się z tytułem bakalarza)

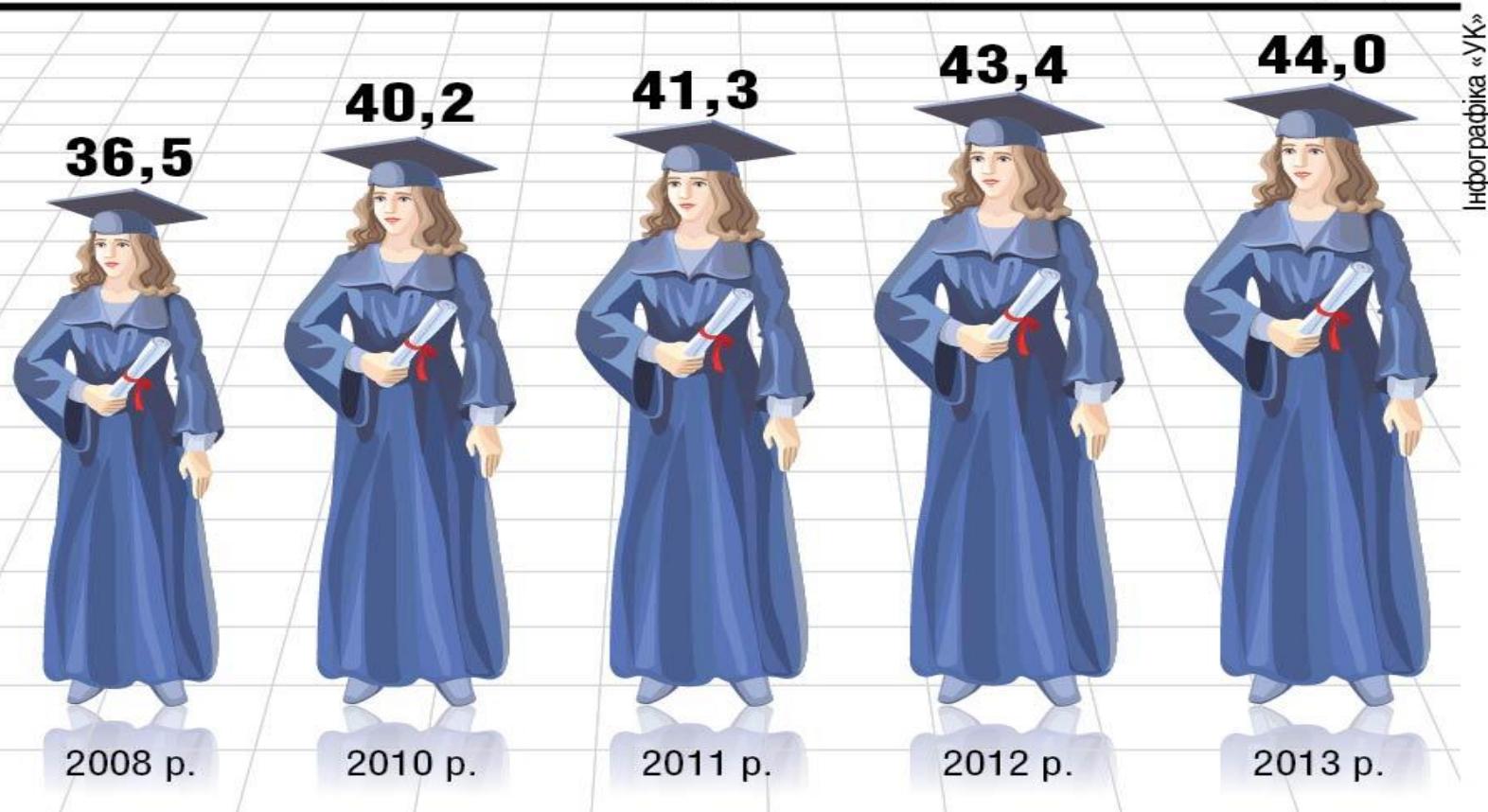
Po uzyskaniu stopnia bakalarza, można kontynuować naukę. Po roku uzyskuje się stopień specjalisty, a po kolejnym – tytuł magistra.

Najbardziej znanymi szkołami wyższymi na Ukrainie są:

- Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki
- Narodowy Techniczny Uniwersytet Ukrainy „Politechnika Kijowska”
- Kijowski Narodowy Ekonomiczny Uniwersytet im. Wadima Hetmana
- Narodowy Uniwersytet „Lwowska Politechnika”
- Doniecki Narodowy Techniczny Uniwersytet
- Kijowsko-Mohylańska Akademia

Liczba młodych ludzi z wyższym wykształceniem co roku rośnie

Скільки в Україні молоді з вищою освітою (%)

Джерело: Міністерство молоді та спорту

Ukraina znajduje się wśród 50-ciu krajów z efektywnym systemem szkolnictwa wyższego.

Międzynarodowy ranking QS Higher Education System Strength Rankings pojawił się na stronie www.topuniversities.com.

Pierwszą trójkę na tej liście zajmują Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Niemcy, dalej znajdują się Australia i Kanada. Dziesiątkę zamyka Japonia.

Ukraina znalazła się na 45 miejscu, Polska zajęła 43 miejsce.

42	Indonesia		21.7
43	Poland		20
44	Lebanon		19.8
45	Ukraine		16.6
46	Philippines		16.4
47	Egypt		15.5
48	United Arab Emirates		10.9
49	Estonia		10.5
50	Pakistan		9.2

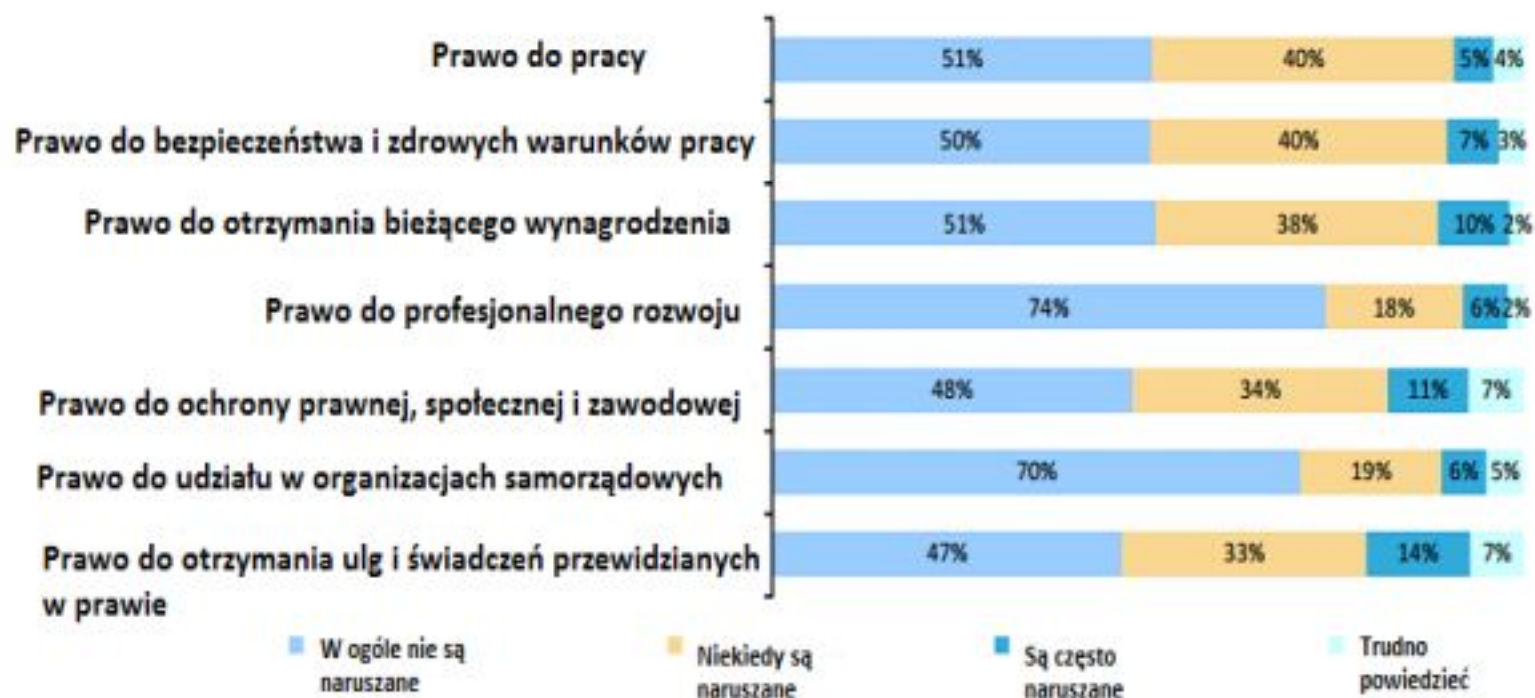
PRAWA UCZNIÓW I NAUCZYCIELI

Obecna koncepcja reformy edukacji powstaje przy założeniu integracji Ukrainy z Unią Europejską oraz w odpowiedzi na trendy ekonomiczne, przy czym najczęstszym odwołaniem są doświadczenia polskich reform

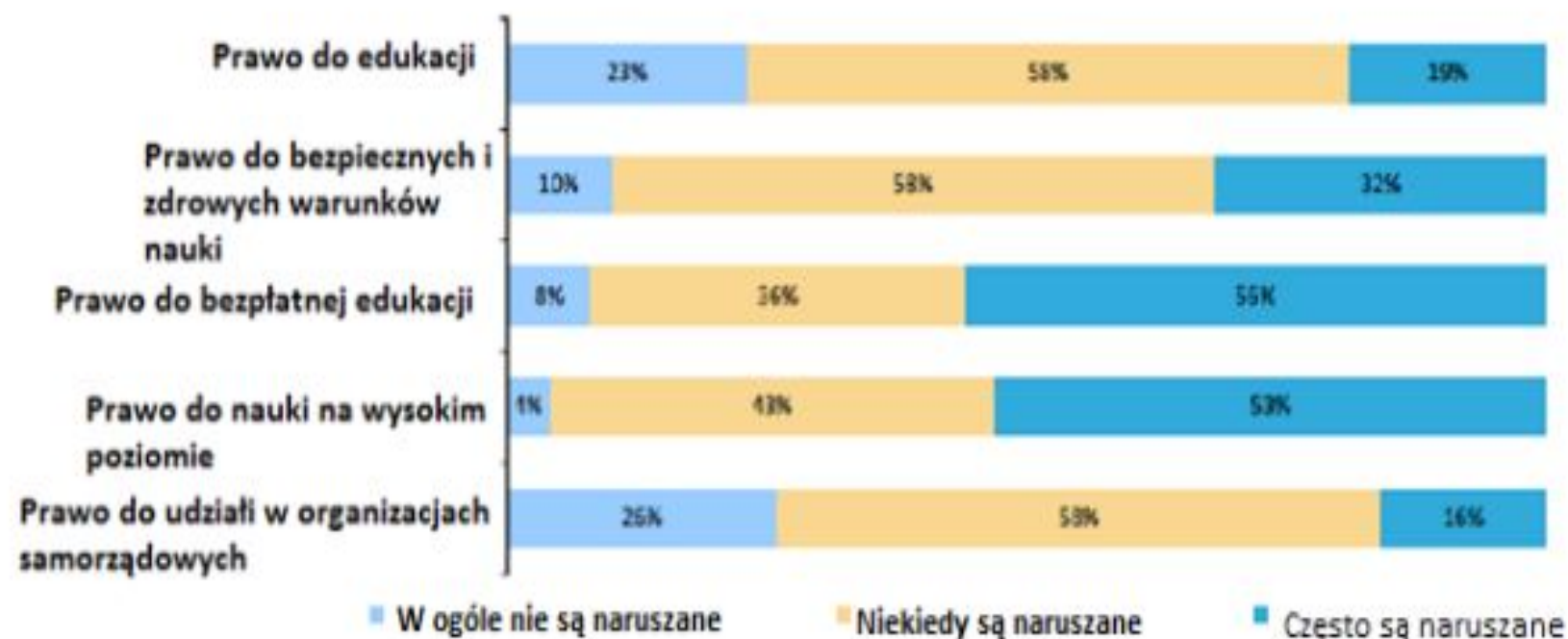
Prawa socjalne (otrzymywania wynagrodzenia na czas, ustawowe ulgi, przestrzegania prawa pracy czy do bezpieczeństwa i zdrowych warunków pracy) są łamane (niekiedy lub często) według około połowy badanych, co należy uznać za wynik niepokojący. Aż 10 proc. badanych twierdzi, że często naruszane jest prawo do regularnych wynagrodzeń! Lepiej wypadła ocena praw do udziału w organizacjach samorządowych, a także prawo do profesjonalnego rozwoju. Oceny negatywne stanowią ok. 25 %.

Wykres Przestrzeganie praw nauczycieli

W ocenach uczniów i studentów uderza powszechne przekonanie o łamaniu prawa do bezpłatnej nauki. Nie dostrzega tego tylko jedna dwunasta badanych, a ponad połowa wybrała odpowiedź „często”. Bezpłatna edukacja w Ukrainie jest, jak widać, fikcją. Fatalnie wypadła też ocena poziomu nauczania, 96 proc. odpowiedziało, że to prawo jest naruszane. Niewiele lepiej oceniono warunki nauczania, zdecydowana większość uważa, że są niezdrowe i/lub niebezpieczne. Nieco lepiej wypadła odpowiedź na pytanie o prawo do udziału w organizacjach samorządowych.

Wykres 3 Prawa uczniów i studentów – w ich własnej ocenie

Także rodziców zapytano o łamanie praw uczniów. Ich odpowiedzi (wykres 4) są uderzająco podobne do odpowiedzi ich dzieci. O naruszaniu prawa do bezpłatnej edukacji mówi łącznie 92% rodziców. Fatalnie wypadła też ocena bezpieczeństwa w szkole, naruszenia dostrzega tu aż 93% rodziców. Dużo częściej niż w przypadku uczniów i nauczycieli jest w odczuciu rodziców łamane prawo do udziału w organizacjach samorządowych, co może wynikać z ich niewiedzy, czy braku zainteresowania.

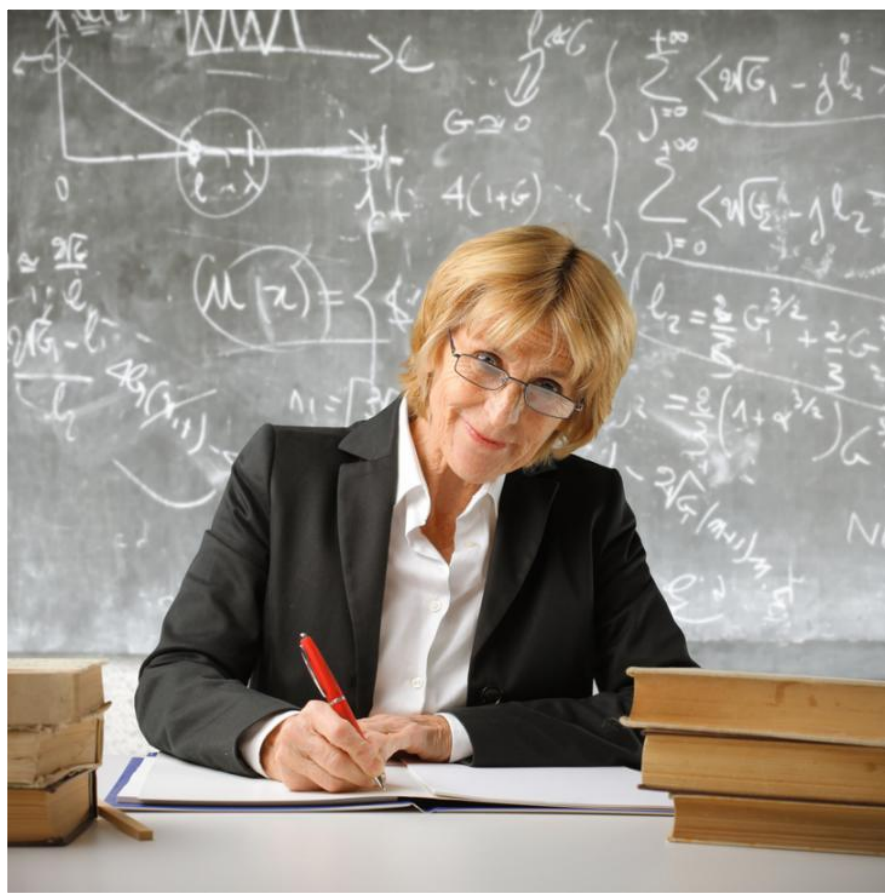
Wykres 4. PRZESTRZEGANIE PRAW UCZNIÓW Z PUNKTU WIDZENIA RODZICÓW

Badanie dowodzi, że klienci systemu edukacji (uczniowie/ennice i ich rodzice) krytycznie oceniają szkolne usługi. Na ich tle nauczycieli można uznać wręcz za umiarkowanie zadowolonych. Widać, jak ogromne wyzwania stoją przed reformatorami, by odwrócić, a co najmniej zminimalizować krytyczne nastawienie szkolnych społeczności.

SYSTEM KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI NA UKRAINIE JEST-JAK DOTYCHCZAS

**-PODOBNIENIE JAK CAŁE
SZKOLNICTWO
WYŻSZE, NIEJEDNORODNE I**

- *INSTYTUTACH
PEDAGOGICZNYCH**
- *UNIWERSYTETACH
PEDAGOGICZNYCH**
- *KLASZCZNYCH
UNIWERSYTETACH**
- *KOLEGIACH**
- *STUDIACH
PEDAGOGICZNYCH**

**NAUCZYCIEL Z DYPLOMEM MŁODSZEGO SPECJALISTY
MOŻE PRACOWAĆ JAKO**

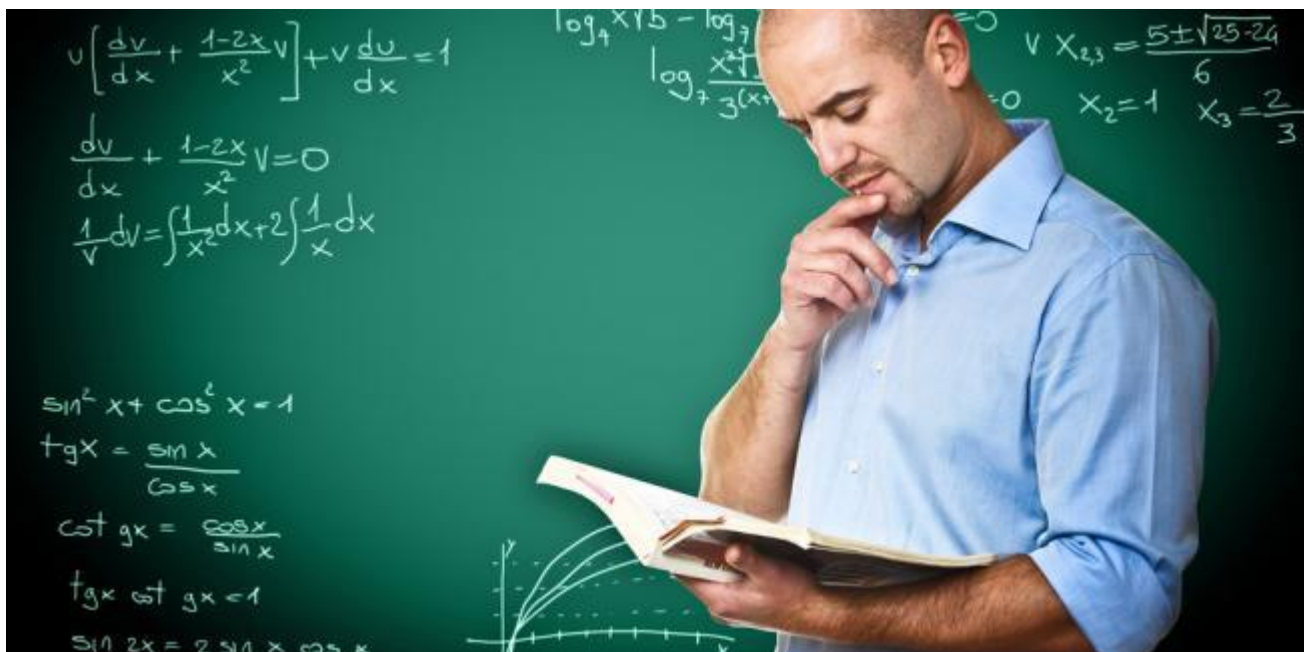
**NAUCZYCIEL EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ,
WCZESNOSZKOLNEJ, SZKOŁY PODSTAWOWEJ (Z
OKREŚLENIEM PRZEDMIOTU) I WYBRANYCH
PRZEDMIOTÓW W OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOLE
ŚREDNIEJ (MUZYKA, SZTUKA,
CHOREOGRAFIA, WYCHOWANIE FIZYCZNE,
ISZKOLENIE ZAWODOWE).**

**STOPIEŃ BAKAŁAWRA UPRAWNIA DO PRACY W
NASTĘPUJĄCYCH SPECJALNOŚCIACH:**

- EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ;**
- WCZESNOSZKOLNEJ;**
- PRZEDMIOTÓW NAUCZANIA W SZKOLE II STOPNIA;**
- NAUCZANIA WYBRANYCH PRZEDMIOTÓW SZKOŁY III
STOPNIA(MUZYKA, SZTUKA, CHOREOGRAFIA,
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO, SZKOLENIA ZAWODOWE)
ORAZ PRACY SPOŁECZNEJ.**

Nauczyciele ukraińscy podlegają obowiązkowo ocenie i certyfikacji raz na pięć lat. To powoduje, że co najmniej raz na pięć lat uczestniczą w kursach i studiach podyplomowych.

Grupy szkoleniowe są organizowane w zależności od doświadczenia nauczycieli oraz poziomu kategorii, o którą się ubiegają. Nauczyciel, aby awansować w zawodzie powinien uczestniczyć w studiach i kursach podyplomowych oraz przeprowadzić lekcje pokazowe przed komisją składającą się z przedstawicieli nauczycieli, dyrekcji szkół oraz lokalnych władz szkolnych.

Na Ukrainie ukształtował się system motywowania nauczycieli poprzez :

- Nagrody pieniężne**
- upominki**
- dyplomy**
- honorowe tytuły udzielane za ponadprzeciętne osiągnięcia zawodowe.**

NIE ROZUMIECIE?

NO TO JEDZIEMY DALEJ!

Miasto – wieś, czyli wyzwanie przed edukacją

Największe różnice edukacyjne we współczesnej Ukrainie odnoszą się do podziału na miasto i wieś. Zdecydowana większość szkół to szkoły wiejskie. Ma to swoje konsekwencje. Z jednej strony szkoły wiejskie mają gorszy dostęp do bardziej wyspecjalizowanych placówek metodycznych i nie często zdarza się tam znaleźć poparcie dla innowacji. Z drugiej strony, ukraińska wieś to dla młodego państwa źródło tradycji narodowej, która jest kluczowa dla odbudowy ukraińskiej tożsamości i rozbudzania ideałów patriotycznych i poczucia wspólnoty, która wytworzyła się na wsi. Ukraińska wieś powinna być zatem przedmiotem szczególnej troski kolejnych rządów zajmujących się reformą systemu edukacji.

Tabela 2 przedstawia liczbę placówek szkolnych z podziałem na typ miejscowości. Widać z niej, że mieszkańcy wsi mają wyraźnie mniejszy wybór rodzaju szkoły.

Typ szkoły	Typ miejscowości, w której znajduje się szkoła			Łączni e
	Wieś	Miasto	Kijów	
Szkoła ogólnokształcąca od I do III etapu edukacji	65,2%	29,7%	5,1%	100%
Szkoła ogólnokształcąca od I do II etapu edukacji	85,7%	10,7%	3,6%	100%
Szkoły ogólnokształcące specjalnego typu	4,0%	52%	44%	100%
Gimnazja, licea, kolegia	23,4%	48,9%	27,7%	100%
Ogółem całość	52,9%	33,6%	13,4%	100%

Jak widać z tabeli 2, aż **86%** szkół I-II etapu edukacyjnego to szkoły wiejskie. Planowana decentralizacja systemu finansowania szkół na rzecz subwencji oświatowych, może mieć kolosalne znaczenie dla ich finansowej stabilności; ze względu na niż demograficzny wiele z nich zagrożonych jest zamknięciem.

Od 1991 roku liczba uczniów szkół ogólnokształcących spadła już zresztą aż o **59 %**. Problem finansowania oświaty wiąże się z rekordowo niską w Ukrainie efektywnością systemu jeśli uznać, że jej wskaźnikiem jest liczba uczniów na jednego nauczyciela. W szkołach ogólnokształcących wynosi on tylko **9,3**, dwa razy mniej niż np. we Francji (**19 uczniów**). W dodatku, wskaźnik ma w Ukrainie powolną tendencję spadkową.

Jednym z priorytetów ukraińskiej edukacji jest obowiązkowy dowóz dzieci, gdy odległość z domu do szkoły jest większa niż trzy kilometry. W czasie „Okrągłego Stołu Edukacyjnego” z udziałem kluczowych decydentów oświatowych (w 2002 r.), zwracano uwagę na trudną sytuację w miejscowościach wiejskich - w roku **2000/2001** tylko **51%** wsi miało zabezpieczony transport do szkół. Z tego też powodu **38%** wiejskich dzieci nie miało możliwości kontynuowania nauki na III etapie edukacyjnym. Na szczęście sytuacja poprawia się. W roku szkolnym 2014/2015 **94%** (**212 318 tys.**) uczniów z miejscowości wiejskich miało zapewniony transport do szkoły. Z tej puli rządowy program „szkolny autobus” objął jednak tylko **67,4%** dzieci.

Osiągnięcia uczniów na wsi i w mieście

Jak już mówiliśmy, dla powodzenia reformy edukacji kluczowy jest i będzie poziom nauczania na wsi i w małych miejscowościach. Niestety wyniki matur pokazują, że osiągnięcia uczniów z wiejskich szkół są wyraźnie niż w mieście i to nawet z matury z języka i literatury ukraińskiej choć w miastach znacznie bardziej rozpowszechniony był i jest język rosyjski. I tak wyniki wyższe niż 150 pkt z języka ukraińskiego uzyskało w mieście 56 proc. uczniów/uczennic a na wsi tylko 44 proc. (12 pkt proc. różnicy). Jeszcze większa (17 pkt) była przewaga miasta w teście z matematyki – poziom 150 pkt przekroczyło 60 proc. zdających w mieście i 43 proc. na wsi. Największa dysproporcja wystąpiła w znajomości angielskiego (21 pkt): 56 proc. do 35 proc., głównie za sprawą niskiego poziomu na wsi o pokazuje na wyzwanie, jakie stoi przed reformą. Trzeba wyrównywać szanse edukacyjne dzieci ze wsi jednocześnie likwidując zapewne wiele wiejskich szkół. Sztuką będzie wykorzystanie zamykania zbyt małych szkół do poprawy jakości pracy pozostałych placówek.

Koncepcja reformy szkoły średniej na Ukrainie

Zgodnie z dokumentem Ministerstwa, nowa szkoła opiera się na ośmiu kluczowych składnikach:

- • Nowe treści edukacji, opierający się na kształtowaniu kompetencji niezbędnych do skutecznego samorealizacji.
- • Motywujący nauczyciel, który ma swobodę kreatywności i rozwija się zawodowo.
- • Pass-through proces wychowania, tworząca wartości.
- • Decentralizacja i efektywne zarządzanie, które dadzą szkole autonomię.
- • Pedagogika, która opiera się na partnerstwie między uczniem, nauczycielem i rodzicami.
- • Orientacja na potrzeby ucznia w procesie edukacyjnym.
- • Nowa struktura szkoły, która pozwala dobrze przyswoić nowe treści i nabywania kompetencji dla życia.
- • Sprawiedliwy podział środków publicznych, które zapewniają równy dostęp wszystkich dzieci do dobrej jakości edukacji

- Nowa ustawa przewiduje następujące etapy wykształcenia średniego: początkujący (cztery lata), podstawowy (okazuje się w gimnazjum w ciągu pięciu lat), profilowane (liceum lub instytucjach kształcenia zawodowego w ciągu trzech lat).
- Początkowe wykształcenie średnie podzielona na dwa cykle: diagnostyki adaptacyjnej gry (1-2 klasy) i podstawowy (3-4 klasy). Edukacja podstawowa jest również podzielony na dwa cykle: adaptacyjny (5-6 klasy), szkółko podstawowe szkolenie (7-9 klasy). Na etapie profil edukacji maturzysta będzie musiał wybrać jeden z kierunków: akademickie, z rozszerzoną nauką poszczególnych przedmiotów z orientacją na kontynuację studiów w uniwersytecie; profesjonalna. Całkowita długość pełnego wykształcenia średniego wynosić będzie 12 lat.

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ

